

Mediji i informiranje

Sud Europske unije
PRIOPĆENJE ZA MEDIJE br. 25/21
U Luxembourg 25. veljače 2021.

Mišljenje nezavisnog odvjetnika u spojenim predmetima C-804/18
IX/WABE e.V. i C-341/19 MH Müller Handels GmbH/MJ

Nezavisni odvjetnik Rantos smatra da poslodavac može u okviru svoje politike neutralnosti svojim zaposlenicima odobriti nošenje malih vjerskih simbola

Predmet C-804/18: WABE je njemačka ustanova u javnom interesu koja upravlja vrtićima. Politički je i vjerski neutralna. Osoba IX je odgajateljica-njegovateljica i radi za WABE od 2014. Budući da je muslimanske vjeroispovijedi, osoba IX početkom 2016. odlučila je nositi islamsku maramu za glavu, uključujući na svojem radnom mjestu. Od listopada 2016. do svibnja 2018. bila je na roditeljskom dopustu.

WABE je u ožujku 2018. donio službenu uputu o poštovanju načela neutralnosti. Njome je zaposlenicima zabranjeno na radnom mjestu nositi vidljive znakove svojih političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja. To se, među ostalim, odnosi na kršćanski križ, muslimansku maramu za glavu i židovsku kipu. Pravila poštovanja zahtjeva neutralnosti ne primjenjuju se na WABE-ove zaposlenike u središnjem uredu jer oni nemaju kontakt s klijentima.

Obaviještena o uputi koju je donio WABE, osoba IX odbila je skinuti svoju maramu za glavu te je, posljedično tomu, primila nekoliko opomena, prije nego što je privremeno oslobođena radnih dužnosti.

Zaposlenica pred Arbeitsgerichtom Hamburg (Radni sud u Hamburgu, Njemačka) osporava WABE-ovu odluku.

Predmet C-341/19: Društvo MH Müller Handels upravlja lancem drogerija u Njemačkoj. Osoba MJ, muslimanske vjeroispovijedi, zaposlena je u tom poduzeću od 2002. kao savjetnica za prodaju i blagajnica. Nakon povratka s roditeljskog dopusta 2014. godine, počela je nositi islamsku maramu za glavu, za razliku od vremena prije dopusta. Budući da je odbila skinuti svoju maramu za glavu na radnom mjestu, od poslodavca je tijekom srpnja 2016. zaprimila uputu da se pojavi na svojem radnom mjestu bez upadljivih i velikih simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja.

Osoba MJ osporava odluku svojeg poslodavca, koji od Bundesarbeitsgerichta (Savezni radni sud, Njemačka) traži da se odbije tužba koju je podnijela osoba MJ.

Ta dva suda pitaju Sud jesu li ta pravila tih društava u skladu s Direktivom o jednakom postupanju pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja¹.

U svojem današnjem mišljenju nezavisni odvjetnik Athanasios Rantos najprije podsjeća na to da „jednako postupanje” znači nepostojanje bilo kakve izravne ili neizravne diskriminacije, među ostalim, na temelju vjere. On smatra, pozivajući se na presudu Suda u predmetima G4S Secure Solutions² i Bougnaoui³, da **zabrana nošenja bilo kakvog vidljivog simbola političkih,**

¹ Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.)

² Presuda od 14. ožujka 2017., Centrum voor Gelijkheid van kansen en voor racismedebestrijding/G4S Secure Solutions, [C-157/15](#), vidjeti također priopćenje za medije br. [30/17](#).

³ Presuda od 14. ožujka 2017., Bougnaoui i Association de défense des droits de l'homme (ADDH)/Micropole Univers, [C-188/15](#), vidjeti također priopćenje za medije br. [30/17](#).

svjetonazorskih ili **vjerskih uvjerenja na radnom mjestu, koja proizlazi iz internog pravila privatnog poduzetnika, ne predstavlja izravnu diskriminaciju na temelju vjere ili uvjerenja u pogledu zaposlenika koji zbog vjerskih zapovijedi o pokrivanju poštuju određena pravila odijevanja.**

Nezavisni odvjetnik potom razmatra pitanje je li interno pravilo privatnog poduzetnika kojim se u okviru politike neutralnosti zabranjuje nošenje upadljivih i velikih simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja na radnom mjestu u skladu s pravom Unije.

U svojoj presudi G4S Secure Solutions Sud se pozvao na *vidljivo nošenje simbola* vjerskih uvjerenja na radnom mjestu. Utvrdio je da zabrana nošenja tih simbola može osigurati dobru primjenu politike neutralnosti, pod uvjetom da se ta politika uistinu slijedi na dosljedan i sustavan način. Sud još uvijek nije odlučio o pitanju zabrane nošenja *upadljivih i velikih simbola*.

Nezavisni odvjetnik smatra da to pitanje znači provjeru je li primjereno nošenje *vidljivih*, ali *malih* simbola. U tom pogledu smatra da je **politika političke, svjetonazorske ili vjerske neutralnosti poslodavca u njegovim odnosima s klijentima u skladu s time da njegovi zaposlenici nose vidljive ili nevidljive, ali male, odnosno diskretne simbole političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja koji se ne ističu na prvi pogled.**

Nezavisni odvjetnik ocjenjuje da nije na Sudu da pruži definiciju izraza „mali”, s obzirom na to da kontekst u kojem se simbol nosi može imati ulogu. Ipak, smatra da islamska marama za glavu nije mali vjerski simbol. Stoga je na nacionalnom sudu da u svakom slučaju zasebno preispita situaciju.

Nezavisni odvjetnik utvrđuje da, iako je zabrana nošenja na radnom mjestu svih vidljivih simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja dopuštena, poslodavac je također slobodan u okviru slobode poduzetništva zabraniti samo nošenje upadljivih i velikih simbola takvih uvjerenja.

Nezavisni odvjetnik zaključuje da se **interno pravilo privatnog poduzetnika kojim se u okviru njegove politike neutralnosti zabranjuje samo nošenje upadljivih i velikih simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja na radnom mjestu može opravdati.** Takva politika zabrane treba se provoditi na dosljedan i sustavan način, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

Naposljetku, nezavisni odvjetnik razmatra pitanje mogu li države članice primijeniti nacionalni propis kojim se štiti sloboda vjeroispovijedi prilikom ispitivanja upute koja se temelji na poduzetnikovu internom pravilu o zabrani nošenja simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja. Naime, iz njemačkih ustavnih odredbi proizlazi da je poslodavčeva želja da u odnosu na svoje klijente provodi politiku vjerske neutralnosti u načelu legitimna samo ako mu nepostojanje te neutralnosti uzrokuje gospodarsku štetu.

Nezavisni odvjetnik ocjenjuje da valja uzeti u obzir raznolikost pristupa država članica u pogledu zaštite slobode vjeroispovijedi. Smatra da njemačke nacionalne odredbe nisu u sukobu s Direktivom o jednakom postupanju pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja. Naime, njima se ne zabranjuje poslodavčeva politika političke, svjetonazorske ili vjerske neutralnosti, nego se samo određuje dodatni zahtjev u pogledu njezine provedbe, koji se odnosi na postojanje dovoljno konkretne opasnosti od negativnih gospodarskih posljedica za poslodavca ili zainteresiranu treću osobu.

Slijedom toga, nezavisni odvjetnik zaključuje da **nacionalni sud može primjenjivati ustavne odredbe kojima se štiti sloboda vjeroispovijedi prilikom ispitivanja sukladnosti s Direktivom internog pravila privatnog poduzetnika o zabrani nošenja simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja na radnom mjestu.** Ipak, tim odredbama ne smije se povrijediti načelo nediskriminacije, predviđeno Direktivom, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

NAPOMENA: Sud nije vezan mišljenjem nezavisnog odvjetnika. Zadaća je nezavisnih odvjetnika predložiti Sudu u punoj neovisnosti pravno rješenje u predmetu za koji su zaduženi. Suci Suda sada počinju vijećati u ovom predmetu. Presuda će se donijeti naknadno.

NAPOMENA: Prethodni postupak omogućuje sudovima država članica da u okviru postupka koji se pred njima vodi upute Sudu pitanja o tumačenju prava Unije ili o valjanosti nekog akta Unije. Sud ne rješava spor pred nacionalnim sudom. Na nacionalnom je sudu da predmet riješi u skladu s odlukom Suda. Ta odluka jednako obvezuje i druge nacionalne sudove pred kojima bi se moglo postaviti slično pitanje.

Neslužbeni dokument za medije koji ne obvezuje Sud.

[Cjelovit tekst](#) mišljenja objavljuje se na stranici CURIA na dan čitanja.

Osoba za kontakt: Iliana Paliova ☎ (+352) 4303 4293

Snimke s objave mišljenja nezavisnih odvjetnika dostupne su na "[Europe by Satellite](#)" 📠 (+32) 2 2964106